

VỀ ĐẸP NGƯỜI ANH HÙNG DẶM GIÔNG TRONG SỬ THI “GIÔNG, GIỜ MỒ CÔI TỪ NHỎ”

NGUYỄN TIẾN DŨNG*

TÓM TẮT

“*Giông, Giờ mồ côi từ nhỏ*” (*Giông, Giờ torit poti dang iẽ*) là một trong số các tác phẩm thuộc bộ sử thi liên hoàn về Dăm Giông của người Ba Na trên địa bàn tỉnh Kon Tum. Tác phẩm là bài ca hùng tráng về Dăm Giông tài ba, thông minh, gan dạ, chiến đấu hết mình vì buôn làng bình yên, no ấm, hạnh phúc. Dăm Giông là nhân vật mơ ước và là niềm tự hào của người Ba Na ở Tây Nguyên.

ABSTRACT

The beauty of the hero Dăm Giông in the epic “Giông, Giờ - an orphan since early childhood”

“*Giông, Giờ - an orphan since early childhood*” (*Giông, Giờ torit poti dang iẽ*) is one of the epic works in the complete uninterrupted epic of the Ba Na in Kon Tum province. The work includes the magnificent songs about talented, intelligent, brave Dăm Giông, who fights hard for the peaceful, prosperous and happy villages. Dăm Giông is a dream character and the pride of the Ba Na in The Central Highlands.

1. “*Giông, Giờ mồ côi từ nhỏ*” (*Giông, Giờ torit poti dang iẽ*, GGMCTN) là một trong số các tác phẩm thuộc bộ sử thi liên hoàn về Dăm Giông (tức Chàng Giông) của người Ba Na trên địa bàn tỉnh Kon Tum do Võ Quang Trọng và Lưu Danh Doanh sưu tầm vào ngày 19 tháng 7 năm 2002 tại làng Kon Klor 2, xã Đăk Rơ Wa, thành phố Kon Tum, tỉnh Kom Tum. Sử thi GGMCTN được Nxb Khoa học Xã hội ấn hành năm 2005 có độ dài gần 300 trang sách khổ 16 cmx24 cm, do Y Hồng và A Jar phiên âm, dịch nghĩa sang tiếng Việt. Giá trị của tác phẩm được thể hiện qua nội dung tư tưởng và nghệ thuật độc đáo, thể hiện vẻ đẹp thuần phác của người Ba Na nói riêng và Tây Nguyên nói chung. Trong đó nổi bật là vẻ đẹp hình tượng người anh hùng Dăm Giông.

Từ lúc xuất bản (năm 2005) đến nay chưa có bài viết nghiên cứu chuyên sâu về tác phẩm GGMCTN. Trong lời giới thiệu tác phẩm, PGS-TS Võ Quang Trọng đã giới thiệu sơ lược về giá trị nội dung và nghệ thuật tác phẩm, trong đó có điểm qua một vài đặc điểm về nhân vật anh hùng Dăm Giông như vẻ đẹp về sức mạnh, tính cách: “*Chàng là người bình thường có đầy đủ phẩm chất của một người anh hùng: thông minh, tài giỏi, nhanh nhẹn, dũng cảm, gan dạ...*” [6, 26-27]... Tuy nhiên trong khuôn khổ một bài giới thiệu, tác giả chưa thể phân tích sâu sắc được vẻ đẹp của nhân vật Dăm Giông. Vì vậy người viết mong qua bài viết này sẽ góp phần làm nổi bật vẻ đẹp của người anh hùng Dăm Giông trong sử thi GGMCTN.

2. GGMCTN kể về cuộc hành trình gian khó của hai anh em Giông, Giờ

* ThS, Trường Cao đẳng Sư phạm Gia Lai

cùng cha mẹ đi về quê cũ ở thượng nguồn. Trên đường, cha mẹ của Giông, Giơ là ông Set và bà Bia Xĩn đã bị hai con sư tử to bằng quả núi có tám đuôi và trăm cái tai ăn thịt. Giông, Giơ chôn cất cha mẹ rồi tiếp tục tìm về thượng nguồn. Bok Tor Lum thử tài Giông và nhận làm con nuôi. Giông, Giơ ở lại nhà Bok Tor Lum đến ba năm rồi tiếp tục đi về xứ thượng nguồn. Giông, Giơ phải vượt sông, núi cao nguy hiểm, hang trần đục, xuyên rừng già.... Nhờ thuật luồng, sư tử thần giúp đỡ Giông, Giơ đã vượt qua. Giông, Giơ lại gặp quỷ klom bri biến Giơ thành quỷ, Giông đã đánh thắng bọn quỷ cứu em sống lại. Tiếp tục hành trình, Giông, Giơ lại gặp hổ giả danh bà nội để hãm hại hai chàng. Nhờ trí thông minh và nhanh nhẹn, Giông, Giơ đã giết được hổ. Sau mười mấy năm lưu lạc, Giông, Giơ đã tìm đến quê nội ở xứ thượng nguồn, gặp được bà nội Xo'k Ier. Giông, Giơ ở lại đây làm rẫy, dựng nhà ở, làm nhà rông, xây dựng cuộc sống mới.

Nàng Rang Nak và Xem Yang ở hạ nguồn nghe tin Giông, Giơ đến thượng nguồn đã tìm đến và lấy Giông, Giơ làm chồng. Glaih Phang, người muốn cưới nàng Rang Nak và Xem Yang làm vợ đã bay đến tìm Giông, Giơ đánh nhau. Hai bên đánh nhau quyết liệt. Glaih Phang không chịu nổi nên kêu cứu mẹ đến giúp. Giông, Giơ nhờ nàng Rang Nak giúp đỡ nên đã giết chết Glaih Phang, giành thắng lợi.

Rang Nak cùng chồng đi tìm mộ cha mẹ Giông, Giơ. Nàng hóa phép cho hai người sống lại. Sau đó Rang Nak dùng phép thuật làm cho buôn làng đông

vui, giàu có. Nghe kể lại bọn Jrai, Lao, Pư Pung đã tàn phá quê hương, Giông, Giơ tập hợp trai làng ở thượng nguồn đi trả thù. Thắng lợi, Giông, Giơ thu phục nhiều dân làng, uy danh từ đó lừng lẫy khắp nơi. Ông Set mở tiệc ăn mừng, khuyến dân làng làm ăn để có cuộc sống no đủ.

3. Cũng như những sử thi khác, GGMCTN tập trung ca ngợi vẻ đẹp của nhân vật người anh hùng. Đó là con người có vẻ đẹp hoàn mỹ, từ diện mạo, sức mạnh, hành động đến tính cách, lí tưởng. Người anh hùng là hình tượng tiêu biểu cho ước mơ, lí tưởng của người Ba Na.

3.1. Diện mạo của Giông không được miêu tả bằng những lời lẽ trực tiếp như những sử thi Đăm San, Xinh Nhã mà được miêu tả qua nhận xét của nhân vật khác trong tác phẩm: Bok Khe'm khen Giông: "*Mặt con đẹp trai khôi ngô thế kia, sao không quý thân xác tính mạng của mình.... Có gan mà đến khu rừng này*" [6, 412], Rang Nak nói với bà nội của Giông: "*Người ta đồn rằng Giông, Giơ, cháu của bà đẹp trai, tài giỏi*" [6, tr.471], dân làng trông thấy Giông, Giơ, Xem Yang... sợ quá vì "*họ toàn là những người quá xinh đẹp như thần, như tiên*" [6, 573]. Hoặc sau khi tác giả dân gian miêu tả vẻ đẹp tuyệt trần của Rang Nak, vợ của Giông, rồi nói: "*Nàng xinh đẹp như vậy nên mới lấy được Giông xứ thượng nguồn dòng sông*" [6, 556]. Diện mạo, vóc dáng khác thường của Giông toát lên sự nhanh nhẹn, thông minh hiểm có, ẩn chứa một sức mạnh phi thường của người anh hùng nhằm tạo nên vàng hào

quang tỏa sáng quanh hình tượng. Vẻ đẹp ấy tạo sự lôi cuốn, sức hấp dẫn của nhân vật anh hùng.

3.2. Vẻ đẹp của Dăm Giông càng được tôn thêm khi tính cách của chàng luôn được mọi người ngưỡng mộ. Lúc nhỏ, Dăm Giông được miêu tả như một người con Ba Na bình thường giàu tình cảm. Đoạn cảm động nhất là khi cha mẹ chàng bị quái vật ăn thịt, hai anh em phải nhặt mẩu xương đầu của cha mẹ chôn cất rồi lặn lội rừng sâu núi thẳm đi tiếp về thượng nguồn. Trên đường đi, Giông phải an ủi Giơ\ đừng khóc vì mệt vì đói... Và cái chết thảm thương của cha mẹ luôn ám ảnh Giông. Đi đến đâu, gặp ai Giông cũng kể về chuyện ấy. Giông luôn thương yêu và đùm bọc em. Nghe tin Giơ\ bị bắt, Giông đã liều mình đánh nhau với Bok Tơ Lum để cứu em. Khi em bị quỷ klor bri hãm hại, Giông cũng không tiếc tính mạng để cứu Giơ\. Giông cũng buồn vui, giận dữ, căm thù như những người bình thường khác. Chỉ có khác là cá tính, sức mạnh của Giông hết sức phi thường.

3.3. Sức mạnh của Giông được mọi người nể phục. Bok Tơ Lum, một nhân vật trong sử thi, nhận xét: *“Cháu khỏe thật, khắp cả vùng này kiếm một người như cháu hiếm có. Cho dù thân thể họ có to hơn, nhưng không khỏe hơn cháu”* [6, 354]. Tơ Lum nói tiếp: *“Một phần cũng do trời, do yang ban phú cho, nên cháu mới khỏe hơn người”* [6, 355]. Sức mạnh của Giông được thể hiện qua các trận chiến này lửa với Bok Tơ Lum, với quỷ klor bri, với hổ, với bọn Jrai, Lao, đặc biệt là đánh nhau với Glaih Phang:

“Giông dốc hết sức mạnh gây nên giông tố, bão bùng khiến cho núi phải lở, biển động nước dâng lên ùn ùn, ngập cả miền hạ lưu. Mưa to gió lớn khắp vùng thượng nguồn, nước lũ ồ ạt chảy xuống, nước sông dâng lên tràn ngập cánh đồng. Mưa bão suốt cả đêm ngày. Mặt trăng mặt trời chẳng thấy đâu...” [6, 540]. Sức mạnh của Giông có thể sánh với thần linh trong các truyện cổ tích. Ngay cả tiếng hú của Giông cũng có thể sánh với yang và thần linh: *“Giông hú lên thật to, thật mạnh, vang vọng đến cả mây xanh, rung chuyển cả núi đồi trập trùng. Tiếng vang động cả đất trời chẳng khác gì tiếng sấm mùa hè...”* [6, 538]. Sức mạnh của Giông như sức mạnh của thần linh. Sức mạnh của Giông phi thường nhưng không lệ hoàn toàn vào thần linh như anh hùng Achililes trong sử thi Hy Lạp Iliad. Từ khi lọt lòng Achilles đã có thần linh che chở, hỗ trợ. Việc thắng thua, sống chết của Achilles đều do thần linh định đoạt. Thậm chí một lỗi nhỏ của thần linh ở gót chân của chàng cũng làm Achilles đã bị giết chết như một người bình thường. Hoặc như dũng sĩ Arjuna trong sử thi Ấn Độ Mahabharata khi ra trận vẫn có thần Krishna làm người đánh xe bảo vệ. Còn trong GGMCTN, sức mạnh của Giông là sức mạnh của buôn làng, của cộng đồng. Cộng đồng là điểm tựa duy nhất, vững chãi nhất của người anh hùng và người anh hùng cũng chiến đấu hết mình vì lợi ích của cộng đồng. Sức mạnh cộng đồng là vô địch. Nhờ sức mạnh ấy Dăm Giông mới đánh lại kẻ thù độc ác và lăm lăm phép thuật hòng cướp vợ của Giông, tàn phá buôn làng. Tác giả dân gian muốn xây

dựng hình tượng người anh hùng có sức mạnh tuyệt đối, có thể đánh thắng được tất cả những kẻ thù hung bạo nhất. Giông xứng đáng là thủ lĩnh của cộng đồng, xứng danh là người chủ bến nước. Hình tượng ấy là ước mơ, là vẻ đẹp mà người Ba Na hằng vươn tới. Đó là nét độc đáo của sử thi “GGMCTN” nói riêng và sử thi Tây Nguyên nói chung.

3.4. Sức mạnh và lí tưởng của Giông tạo nên hành động đẹp đẽ của người anh hùng. Hành động ấy thể hiện trong sinh hoạt, lao động và chiến đấu. Dăm Giông vừa có vẻ đẹp của người anh hùng văn hóa vừa có vẻ đẹp người anh hùng chiến trận.

Trong sinh hoạt và lao động hàng ngày, Giông là người đi tiên phong trong việc xây dựng cuộc sống mới tốt đẹp. Ngay từ những ngày đầu lên thượng nguồn, Giông cùng với em và bà nội đã phát rừng, làm rẫy, làm nhà ở, nhà rông, gọi thêm dân làng về ở cho sung túc. Sau này đánh thắng bọn Jrai, Lao, Giông chỉ tiêu diệt bọn xấu xa, còn dân làng vô tội Giông kêu gọi về thượng nguồn cùng làm ăn, sinh sống. Nhờ có sự giúp đỡ của vợ là Rang Na'k đầy phép thuật, Giông đã xây dựng xứ thượng nguồn trước đó bị tàn phá hoang tàn thành một vùng trù phú, giàu có. Trong mọi hoạt động sinh hoạt làm ăn, lao động sản xuất Giông có vai trò chủ chốt, quyết định, gánh vác công việc của buôn làng. Giông kêu gọi mọi người lao động, chịu đựng gian nan, săn bắn, làm rẫy... Giông không chỉ tạo ra một không khí hăng say lao động mà còn tham gia trực tiếp có trách nhiệm. Sức làm việc của Giông như vũ bão, phi

thường tạo ra nhiều của cải vật chất. Chỉ có hai anh em Giông, Giơ mà những ngày đầu lên xứ thượng nguồn đã phát không biết bao nhiêu đồi núi để trồng lúa, trồng ngô và lúa ngô gặt về chắt đầy nhà, đầy kho. Giông lại cùng em vào rừng chặt cây, làm nhà ở, làm nhà rông. Nhà rông chỉ do anh em Giông làm thôi mà to và đẹp đến nỗi ai cũng khen Giông khéo tay, tài giỏi. Ai cũng tưởng nhà rông có nhiều người làm, làm trong nhiều tháng, nhiều năm. Hình ảnh của Giông là ước mơ của buôn làng, buôn làng cần có người khỏe mạnh, siêng năng, tài giỏi... làm ra nhiều lúa gạo, của cải cho buôn làng. Vì vậy Giông luôn được ủng hộ và ca ngợi. Thực tế cho thấy, việc tìm ra cái ăn, duy trì cuộc sống là điều bức thiết của xã hội cổ đại và phẩm chất ấy đã nên người anh hùng văn hóa. Giông trong GGMCTN là một trường hợp như vậy.

Chủ đề cướp vợ, trả thù, bảo vệ công xã là chủ đề truyền thống trong sử thi cổ sơ. “*Trong những tác phẩm sử thi cổ sơ, người tráng sĩ chiến đấu nhằm tự vệ, báo thù cho bố hoặc cho anh em kết nghĩa, giành giật người vợ chưa cưới xa xôi, hoặc những lợi ích văn hóa*” [3, 342]. Trong chiến đấu với kẻ thù, Giông chứng tỏ là một anh hùng xuất chúng. Ngay khi còn nhỏ lưu lạc trong rừng, Giông chứng tỏ là một người kiên cường, gan dạ hơn người. Giông bị Bok Tơ Lum thử sức, Giông đánh nhau với quỷ klom bri, diệt hồ tinh để tìm đường về xứ thượng nguồn. Khi đã cưới Rang Na'k, Giông chiến đấu quyết liệt để bảo vệ vợ. Glaih Phang là kẻ thù riêng của Giông, người muốn cướp Rang Na'k và Xem

Yang xinh đẹp, có nhiều phép thuật làm vợ. Dù Glaih Phang là kẻ dòng dõi thần linh, có sức mạnh siêu phàm và có nhiều người biết phép thuật giúp đỡ, nhưng Giông không ngần ngại, Giông đã chiến đấu tới cùng: “*Họ tiếp tục đánh chém nhau suốt cả đêm ngày. Giông đã đau buồn về cái chết của mẹ cha vẫn chưa nguôi, nay lại thêm chuyện của Glaih Phang khiến chàng thêm bức tức, càng đánh càng hăng say*” [6, 550]. Kẻ hòng cướp vợ của Giông thực chất cũng là kẻ thù chung của buôn làng, vì cướp vợ của tù trưởng hay bất cứ người dân làng nào cũng xúc phạm đến uy tín, danh dự của cả cộng đồng. Do đó việc đánh Glaih Phang có nhiều người giúp đỡ, đến nỗi Glaih Phang thốt lên: “*Ta chịu mày thật Giông à. Mày thật có phúc, may mắn. Mày tới đâu cũng có người thương yêu, giúp đỡ. Còn ta mang tiếng là dòng dõi thần linh nhưng chẳng có ai đến với ta, giúp đỡ ta*” [6, 549].

Sau khi giết chết Glaih Phang, Giông lại tiếp tục kêu gọi dân làng chuẩn bị chiến đấu để trả thù bọn đã tàn phá quê hương ngày xưa. Đó là bọn Jrai, Lao, Pư Pung, Xor Mam... Chúng là những kẻ ức hiếp, giết chóc người xứ thượng nguồn, là kẻ gây ra tai họa, nguy hiểm, có mối thù sâu sắc với buôn làng. Ý kiến đó của Giông được mọi người ủng hộ, nàng Rang Nak nói: “*Giông! Chàng chớ quên, chúng ta phải đến xứ của bọn chúng, chàng hãy can đảm lên, không sợ gì cả. Lũ giặc ác lắm. Chúng quấy phá dòng tộc chúng ta. Ta phải trả thù, không sợ gì cả*” [6, 580]. Và cuộc chiến đã xảy ra tàn khốc: “*Bọn Giông bay đến cổng làng.*

Giờ liền bùng nguyên cả cổng làng ném mạnh trước sân nhà rông bụi mù tung bay, khiến lợn, gà giật mình kêu lên và chạy tán loạn. Xung quanh làng đâu đâu cũng có người chặn lại. Tiếng kêu la, tiếng hò hét ầm ỉ” [6, 606], “*Khi đến nơi xảy ra đánh nhau, đâu đây tiếng kêu la, hòa cùng tiếng khóc than, tiếng thét và tiếng cãi nhau ồn ào hỗn loạn*” [6, 609]. Tuy vậy, Giông chỉ tiêu diệt những kẻ ác gây nên tội còn những người hiền lành được đưa về sống cùng làng với Giông. Hành động Giông đưa dân làng của xứ kẻ thù về xứ mình sinh sống làm ăn vừa thể hiện tính chất chính nghĩa của cuộc chiến Giông phát động vừa phản ánh hiện thực lịch sử của Tây Nguyên trong quá trình hình thành các dân tộc trên Tây Nguyên. Cuộc chiến trong GGMCTN không có quy mô lớn như những sử thi của thế giới như Iliat, Mahabharata nhưng nó phản ánh đúng tính chất của chiến tranh. Chiến tranh đã làm nhiệm vụ “*bà đỡ của lịch sử*” (Ăng-ghe-n) cứu vãn tình thế, thống nhất lực lượng, đưa cộng đồng từ bộ lạc đến bộ tộc và liên minh bộ lạc, dần dần đến dân tộc. Điều này đúng khi giải thích những cuộc chiến của các buôn làng hoặc bộ tộc nhỏ xảy ra trên một địa bàn hẹp giữa xứ thượng nguồn và hạ nguồn của Tây Nguyên được miêu tả trong tác phẩm. Những điều đó đã làm Giông trở nên đẹp hơn trên chiến trường. Giông là người anh hùng chiến trận.

3.5. Giông trở thành biểu tượng của vẻ đẹp lí tưởng của người Ba Na cổ đại. Giông là trung tâm của cộng đồng. Giông có mối quan hệ tốt với dân làng, anh em, vợ con và thần linh. Giông đi đến đâu

dân làng đều biết: “*Dân làng khắp mọi miền nghe tin Giơ, Giông mò côi từ nhỏ, đi lạc vào rừng sâu và giờ đây đã lớn khôn, rất khôi ngô tuấn tú...*” [6, 466], “*Mọi người ai cũng muốn được nghe Giông nói. Vì họ mến chuộng Giông, hâm mộ Giông đẹp trai, tài ba, có bụng dạ tốt và ai ai cũng kính phục*” [6, 555]. Giông luôn chiến đấu, lao động bên cạnh buôn làng. Giông không đơn độc, Giông luôn có thần linh, *yang* giúp đỡ. Trong tác phẩm rất nhiều lần nhắc đến việc *yang*, trời phù hộ, giúp đỡ cho Giông. Trong lời khẩn, nàng Rang Nàk cũng cầu mong *yang* phù hộ cho Giông đánh thắng kẻ thù. Sau khi đánh thắng kẻ thù, mọi người đều nhận xét: “*Đúng là có ông trời phù hộ nên mới có cái ngày phục thù hôm nay*” [6, 610]. Tuy vậy *yang* hay trời ở đây cũng chính là công lí, điều phải. Khi đánh nhau với Glaih Phang, Giông nói: “*Ta chỉ muốn tìm kiếm điều tốt, lẽ phải thôi, những điều tốt lành vui vẻ thôi. Ta cũng chẳng muốn làm xấu ai. Yang không bảo ta làm điều xấu như vậy*” [6, 549]. Vì vậy, *yang* hay trời đối với Giông như là biểu tượng của công bằng, chân lí chứ không mang màu sắc thần linh thuần túy. Thần linh không chi phối tính cách và hành động của người anh hùng Dăm Giông.

Hôn nhân là vấn đề được đề cao trong sử thi. Cuộc hôn nhân của Giông mang ý nghĩa to lớn. Giông luôn được vợ là Rang Nàk xinh đẹp, tài giỏi, có nhiều phép thuật yêu thương, giúp đỡ. Chính Rang Nàk đã giúp Giông cứu sống cha mẹ, hỗ trợ Giông khi đánh nhau với kẻ thù và giành thắng lợi. Rang Nàk còn

hóa phép cho những người đã chết xứ thượng nguồn của Giông sống lại, hóa phép cho buôn làng đông đúc, giàu có, sung túc hơn xưa... Cuộc hôn nhân của Giông mang ý nghĩa xã hội nhiều hơn ý nghĩa gia đình, người hôn phối của người anh hùng đã góp phần quan trọng trong việc xây dựng cộng đồng lớn mạnh. Một lần nữa sức mạnh và mục đích của cộng đồng được khẳng định. Tất cả buôn làng, từ người già, phụ nữ, trai tráng, người tài giỏi, kẻ bình thường... đều chung tay đánh đuổi kẻ thù chung, bảo vệ buôn làng và người đi tiên phong là Giông.

Không như sử thi Dăm San, cuộc hôn nhân của Giông không phải do thần linh hoặc *yang* sắp xếp hoặc bị ràng buộc bởi luật tục của buôn làng. Cuộc hôn nhân của Giông là kết quả của những người yêu nhau, phục mệnh tài sắc của nhau: “*Nhìn Rang Nàk quả là đẹp tuyệt trần. Nàng sánh với Giông thật là xứng đôi*” [6, 504]. Giông đã tự chủ trong quyết định tình yêu và hạnh phúc cho cá nhân. Đây là chi tiết mới và đặc sắc trong GGMCTN. Nó thể hiện tính tự do, dân chủ trong hôn nhân của người anh hùng và hình tượng người anh hùng trở nên đẹp và hấp dẫn hơn.

Có thể nói nhân vật anh hùng Dăm Giông xuất thân là người trần tục có quan hệ ít nhiều với thần linh. Giông có thể bay lên trời, cỡi khiên đánh nhau với kẻ thù, hô gió, gọi sét... Tuy nhiên vai trò con người vẫn là chủ đạo. Giông vẫn quyết định trong mọi tình huống. *Yang* hoặc hóa thân của thần linh (thuồng luồng, sư tử thần...) hay người có phép thuật (nàng Rang Nàk, Bok Khe...))

chỉ giúp Giông những lúc cần thiết. Thần linh chỉ đóng vai trò hỗ trợ, giúp sức. Các cuộc chiến đấu, chiến thắng của Giông là do sức mạnh, tài năng, trí tuệ, ý chí cũng như mối quan hệ của chàng, thần linh không quyết định thắng thua, được mất.

4. Dăm Giông, nhân vật anh hùng trong sử thi GGMCTN, có vẻ đẹp toàn thiện, toàn mỹ. Giông đẹp về diện mạo, tính cách, lí tưởng. Giông vừa là người anh hùng văn hóa vừa là người anh hùng chiến trận. Điều dễ nhận thấy ở Giông là người anh hùng trần tục thật sự. Giông đã tập trung sức lao động và chiến đấu vì cộng đồng. Hành trình đầy gian nan và tự hào của Giông từ lúc nhỏ mồ côi đến khi trưởng thành, lãnh đạo buôn làng bảo vệ buôn làng, xây dựng cuộc sống no ấm là bài ca đầy tự hào của dân tộc Ba Na nói

riêng và các dân tộc Tây Nguyên nói chung trên đường xây dựng và bảo vệ mảnh đất Tây Nguyên thiêng liêng, hùng vĩ. Điểm đặc sắc của hình tượng nhân vật là tư tưởng không bị chi phối bởi thế giới thần linh như các nhân vật anh hùng trong sử thi Hy Lạp, Ấn Độ. Các anh hùng trong sử thi Ấn Độ “vừa chiến đấu, vừa suy tư, đề cao chiến thắng tâm linh” [2, 48]. Trong sử thi GGMCTN, lợi ích của cộng đồng là mục tiêu quan trọng nhất của người anh hùng. Giông là biểu tượng của niềm tin, biểu tượng của lí tưởng người Ba Na như đánh giá của Võ Quang Trọng: “Giông, người anh hùng, nhân vật lí tưởng trong các áng sử thi Ba Na luôn hiện hữu lung linh những phẩm chất cao đẹp, người sáng và là niềm tự hào của người Ba Na” [6, 30].

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ph. Ăng-ghen (1996), *Nguồn gốc của gia đình, của chế độ tư hữu và nhà nước*, Nxb Sự thật, H.
2. Phan Thu Hiền (2000), *Sử thi Ấn Độ*, tập 1, *Mahabharata*, Nxb Giáo dục.
3. Meletinski E.M (1963), *Nguồn gốc sử thi anh hùng*, Matxcova, Nxb Văn học Phương Đông.
4. Phan Đăng Nhật (2001), *Nghiên cứu sử thi Việt Nam*, Nxb Khoa học Xã hội, H.
5. Võ Quang Nhơn (2007), *Tuyển tập*, Nxb Giáo dục.
6. Viện Khoa học Xã hội Việt Nam (2005), “*Giông, Giọ̣ṃ mộ̀ côị tự̀ nhợ́*” (*Giông, Giọ̣ṃ toriṭ potị dâng̣ iẹ̃*) (Võ Quang Trọng-Lưu Danh Doanh sưu tầm), Nxb Khoa học Xã hội.